

trýstið á lónarlagið.

— Tað skuldi aftur hjálpt uppá kostnaðarstøðið, helt Hermann Oskarsson.

Hermann Oskarsson segði, at politiskt-søguliga hava vit „brúkt“ sambandið uppá tveir mátar.

— Fyrr varð ríkisstuðulin markaður til ávis endamál.

— Men av tí, at hann fór til ávis endamál, gav hann okkum friari ræsur við okkara egnu pengum. Og tann pengarúmd, vit finga, brúktu vit at betala ein meir-innflutning fyri.

— Vit høvdu ein hampiliga stöðugan, javnan búskap og so hvørt tað bar til at gera fløgur í nýtt skip, vaks búskapurin, tí møguleikarnir at fiska vóru óavmarkaðir.

— Tvs, at pengarúmdin, danski ríkisstuðulin gav okkum, varð brúkt at betala hækka okkara vælferð við.

— Men tað, sum hendi tá ið vit vórðu trond inni á Føroyagrundinum, var, at ferð kom á studningspolitikkurin tók rættilegt dik á seg. Startskotið var ráfiska-grunnurin í 1975.

Hermann Oskarsson hevði hug at byta tey seinastu árinu upp í tvey: Árinu fyrri 1975, tá ið ráfiska-grunnurin kom og árinu aftaná.

Fyri 1975, tá ið vit brúktu ríkisstuðulin at fígga meir-nýtsluna við, høvdu vit ein toluliga javnan búskap.

hvussu illa vit dugdu at til-laga okkum, at loft kom yvir búskapin.

— Fyrr var einki loft. Var einki at fáa Undir Íslandi, var at royna undir Grønlandi, ella onkra aðrastaðni. Síðani bleiv fiskimarkið okkara búskaparlaga loft.

Hermann Oskarsson sigur, at trúliga fara vit at læra av kreppuni og fara at megna at laga búskapin til, at loft er yvir honum, so at vit aftur fáa ein javnan, stöðugan búskap so vit sleppa undan teimum ógvusligu lopunum.

— Tað, vit kunnu vóna, er, at kruppan lærir politikarir at leggja ein skilagóðan, fíggarpolitikk til rættis, sum tekur støðið í okkara egnu framleiðsluorku. Og at bæði vinnan og fólk læra at liva undir hesum politikki.

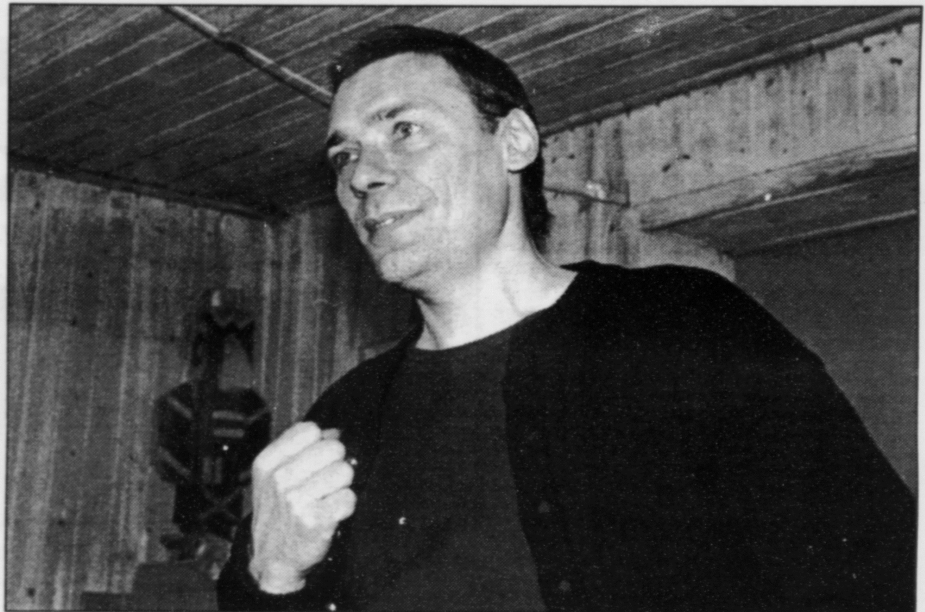
— Vit hava fingið ein lærupenga, sum trúliga lærir okkum at beina búskapin inn á tann vanliga vøksturinn aftur.

Missa søguligt høvi

Hermann Oskarsson heldur, at beint nú hava vit eitt gott grundarlag at læra á.

— Tí i dag eru vit akkurát í teiri stöðu, at tað mesta av ríkisstuðlinum, fer til rentur. Ella við øðrum orðum: Í dag liva vit av tí, vit sjálvi framleiða.

Men so kom ávaringin.

— Eg hevði vantað, at ein so stór innsprænging í samfelagið, sum ríkisstuðulin er, fór at forkoma okkara kappingarførið. Men tað er nógv, sum bendir á, at tað ger hann ikki, heldur Hermann Oskarsson, búskaparfrøðingur

árin.

— Tí kunnu vit sláa fast, at, tað sum er hent hesi seinastu árinu, er tað, sum hevði hent, um ríkisstuðulin varð tikið burtur.

— Avleiðingin hevði verið tann sama: Framleiðslan

— Tí virksemd veksur, búskapurin er í vøkstri og fólk flyta aftur til Føroya

Hvussu við framtíðini?

Hermann Oskarsson sigur, at tann stóri spurningurin er sjálvandi, hvussu vit fara megna at klinerka uppftir aftur, um ríkisstuðulin verður tikið nú og vit missa ein fjórðing av inntøkunum?

— Tað er fyrst og fremst ein spurningur um hugburð, helt hann.

— Ríkisstuðulin, sum vit fáa „mutrar“ okkara politikarar.

— Tann politiska skipanin livir av at leggja ein politikk til rættis, sum hevur grundstøðið í blokkinum.

— Tað elvir til eitt leti og eitt ábyrgdarloysi, sum eingin flokkur kann siga seg friar fyri.

— Tí øll, sum gera politisk uppskot í dag, sum kosta nakað nýðast gera tað við gjaldføri í ríkisstuðlinum.

Men búskaparfrøðingurin helt, at hetta er ikki bara galdandi fyri politisku skipanina.

— Okkara vinnulív spælir vinnulív við trygd í blokkinum úr Danmark.

— Og vit vita øll, at tær fløgur, vinnan gjørdi og tær fíggarligu bindingar, vinnan bant seg til, vóru gjørdar við trygd í ríkisstuðlinum og veðhaldi úr landskassanum.

— Og tað sama ger seg galdandi hjá vanligu forbrúkarunum.

Gera tað aftur

Hermann Oskarsson helt ikki, at kreppuloyssnirnar hava hjálpt uppá stöðuna.

— Tí er tað nakað, vit hava lært av kreppuni er, tað tað, at hetta kundu vit saktans gjørt einaleið afturat.

— Ístaðin fyri at tosa um, hvussu vit kunnu berjast okkum uppá tær framvegis fólk, sum tosa um at nokta at betala, ella um at danir skulu eftirgeva okkum skuld.

— Vit hava tilvant hesa tjóðina at hugsa í blokkstuðulstankum. Vit eru ikki bara ein fiskivinnutjóð ella eitt oyggjasamfelag. Vit eru nógv meiri ein blokkstuðulstjóð. Hesin hugsunnarhátturin gjøgnumsurgar allan okkara hugburð.

— Og við hesum hugburðinum er tað, vit.

— Vit kunnu ikki gera okkara búskaparlaga styrki í trofanum ella tonsum.

— Okkara búskaparlaga styrki kann einans gerast upp í okkara hugburði og tey evnini, vit hava at laga okkum til trógar, búskaparlíg kor og okkara evni at fylgja við í tí, sum hendir í oddinum í vinnulívinum, ikki bara her hjá okkum, men allastaðni rundanum okkum, tí tað neyðugt fyri ikki at taka lut í kappingini.

Hermann Oskarsson var ikki so dapurskygður.

Tí hann helt seg siggja tað nýggja ættarliðið av vinnulívsfólki sum eitt fólkaslag, ið hevur evnini til hugsa nýtt undir trengrum umstøðum enn tað vinnulív, sum var og sum hevði trygd í landskassanum.

— Tað er nógv, sum bendir á, at vinnulív, sum var, var forvant, og at framleiðslumegin av tí sama er lítil og at tann fíggarpolitiska stýringin er út av lagi.

— Tað er stórt spell, um oljuvinnan skal forkoma møguleikunum hjá hesum ungu vinnulívsfólkunum at royna seg.

Ikki øðrvísi

Hermann Oskarsson sigur, at tað er bara ein uppskrift uppá, hvussu vit fóta okkum búskaparlaga, antin tað so er í einum tjóðveldi, í einum heimastýri ella í einum amti.

— Og tað er, at vit eru kappingarfør, at okkara framleiðsla stendur seg í kappingini við varurnar úr øðrum londum og at hon stendur seg í kappingini við aðrar vinnur innanlands um

arbeiðsfólkið og lórnar.

— Og eitt tað mest týðningarmikla er at læra vinnulívsfólk at klára seg undir strongum treytum.

— At regulera kappingarførið við at skriva gjaldoyrað upp og niður er ein farin tíð.

— Heldur er neyðugt at leggja langtíðarætlanir og gera vinnuni greitt, at soleiðis og soleiðis verða treytirnar langt fram í tíðina.

— Tvs, at gera vinnulívinum greitt, at tað verður eingin hjálp við rakstrarútreiðslum, gjaldoyrapolitikki ella fløgustuðli.

— Tey lond, sum hava stýrt vinnulívinum har til, eru tey, sum eru best fyri.

Serliga nú samskiðið í millum londini verður frælsari og frælsari.

— Tey lond, sum hava hjálpt vinnulívinum bæði so og so, eru tey, sum eru ringast fyri.

Han segði eisini, at í longdini er tað skeivt at siga, at tað er lónin, sum setir treytirnar fyri kappingarførunum.

— Í longdini er tað kappingarførið, sum setir treytirnar fyri, hvussu góðar lónir, vinnan hevur ráð at gjalda.

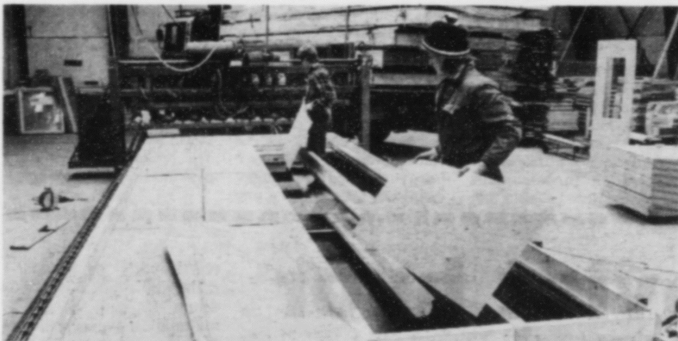
Einki trygdarnet

Annars helt Hermann Oskarsson, at fert tú fyrst at spyrja, hvussu verður vørðið aftaná, at tú tekur sjálvstýrið, so ert tú væl á veg til ikki at gera tað.

— Sjálvstýrið hevur einki samband við, hvussu tað gongst búskaparlaga. Tað er ikki eitt einasta hjáland í verðini, sum fyrst hevur roknað út, um sjálvstýrið loysir seg í krónum og oyrum.

— Sjálvstýrið er nakað tú tekur, hóast umstøðurnar eru, sum tær eru, sigur Hermann Oskarsson.

— Tí tað er einki trygdarnet undir sjálvstýrinum, legði hann afturat.

Tað nýggja ættarliðið av vinnulívsmonnum hevði megnað at laga vinnulív til, men oljan kann taka møguleikan frá teimum. Myndin er tilvildarlig

— Aftaná 1975, tá ið studningspolitikkurin tók dik á seg, fór búskapurin at ganga í lopum. Hóast vit bara høvdu grunnarnar undir Føroyum at dúva uppá, blástist búskapurin upp, men fallið nú í nítíðarunum var eisini djúpt.

Hermann Oskarsson sigur, at fyri 1975 hevði hann onga ávirkan enn at hann hækkaði lívifótið. Men í árunum aftaná 1975 hava vit valt at spæna hann í vinnulív, heldur enn at brúka hann til meirinnflutning.

Avleiðingin var, at vit finga ein flota, sum var alt ov stórur til okkara landgrunn og eitt kostnaðarstøðið, sum var nógv hægri enn tað, vit kundu bera - umframt at vit finga uttanlandsskuldina, tí vit máttu harafturat taka lán at gjalda fyri meirinnflutningin.

Læra at liva

Hermann Oskarsson sigur, at hetta er søgan um,

— Oljuvinnan er í durunum og vit og tað kann gott vera, at vit fara at missa tað søguliga høvi, vit hava at fáa búskapin at laga seg til tær nýggj umstøðurnar.

Tað helt Hermann Oskarsson hevði verið stórt spell, tí hann helt, at hetta var akkurát tíðin, tá ið alt samfelagið, bæði politikarar, vinnan og fólk, kundu havt lært seg at laga seg til tær nýggj umstøðurnar.

Livistøðið minkað 25%
Onkur spardi, hvat hevði hent, um ríkisstuðulin varð kappaður á stokkinum?

— Tað er eyðsæð, helt búskaparfrøðingurin.

— Vit hava eitt forbrúk, sum er so høgt, at tað er eini 20-25% hægri enn framleiðsluorkan.

— Skóru vit ríkisstuðulin burtur hevði lívifótið minkað hesi 20-25 prosentini.

— Men tað er akkurát tað, sum er hent hesi seinastu

hevði minkað munandi, arbeiðsloysið hevði vaksið stórliga og fráflytingin hevði tikið dik á seg tí føroyingar eru skjóttir at stinga í sekkin. Onkrar almennar tænastur høvdu verið tiknar av og aðrar høvdu verið skerdar.

— Men í lötuni verður allur ríkisstuðulin brúktur til rentur. So sleppa vit undan at betala returnar, hevði stöðið verið, sum nú.

— Men vit høvdu eisini fingið eina stívna tillaging til tað nýggju stöðuna.

— Og tað er einki sum tal-ar ímóti, at vit ikki høvdu megnað at klinerka okkum uppá somu brutto-tjóðar-tøku uppá fólk, sum hon var áðrenn.

— Stöðan í dag kundi bent á, at tað ber til at fáa búskapin at vaksa, hóast vit eru trond inni á heimaleiðunum og vit í veruleikanum ongan ríkisstuðul hava, um vit nú siga, at tað er hann, sum fer til at betala rentur fyri.